

«L'ESPILL» (1979)

Joaquim Revert

Allò que sempre ha preocupat als conscients defensors d'una cultura i un poble minoritzats ha estat l'assoliment d'unes quotes vàlides de *normalitat* en el seu comportament cultural i polític que garantescuen el continu desenvolupament del seu potencial intel·lectual i la seua vitalitat social. Amb aquest disseny, s'han encetat i portat endavant molts projectes, tots els quals contribueixen a crear aquesta complicada teranyina d'interrelacions humanes que caracteritza un poble com el nostre, que encara es pot reconèixer viu, diferent i solidari amb d'altres.

I si parlem de normalització és perquè es tracta d'una paraula —d'una actitud— decididament vinculada al que comporta el projecte de *L'Espill* al si del nostre panorama cultural. Així deia el primer editorial:

No volem encetar les pàgines de la present revista amb cap programa concret d'intencions ni de projectes. L'ESPILL, de moment, només aspira a ser vehicle i plataforma d'uns esforços culturals que, per l'origen o per la temàtica, responguen a la realitat viva del País Valencià i que ajuden a potenciar-ne les virtualitats.

Amb aquestes paraules eixia a la llum el número primer i doble (1/2) de la revista en la primavera-estiu de 1979. Una publicació que naixia de les inquietuds i reflexions d'un pensador com Joan Fuster i dels mitjans que oferia l'editor Eliseu Climent.

Eren els temps de forta activitat política de la *transició*, on es debatia el perfil estatutari que ens havia de governar i el joc de forces polítiques que definiria el posterior mapa ideològic valencià. El marc de llibertats i de drets individuals i públics que més o menys garantia l'entrada en vigència de la jove constitució, donava marge al desenvolupament de diferents

projectes culturals i socials. L'aparició de *L'Espill* responia així a una manca editorial al nostre àmbit cultural: la reflexió ideològica, la investigació en diverses àrees d'interès general, o la formulació de propostes per al futur, a més de la creació literària o plàstica, trobarien en aquesta revista el mitjà d'expressió que els faltava.

El model ja estava creat: unes pàgines que conjugassen l'assaig i l'estudi no massa erudit amb la creació, junt amb una informació més o menys puntual del panorama cultural d'actualitat (com exposicions, actes, ressenyes bibliogràfiques...). Seguint la tradició de certes revistes, principalment franceses, com *Temps Moderns* o *Nouvelle Revue Française*, es pretenia dotar tota aquella efervescència cultural valenciana amb uns canals normals de difusió. Però, sobretot, allò que més interessava al seu inspirador era de fomentar un col·lectiu sòlid d'intel·lectuals valencians que reflexionassen sobre qualsevol tema, i molt especialment els d'àmbit valencià, sense oblidar l'aportació directa d'autors estrangers (Yates, Terry, Burns...) preocupats per l'estudi de la nostra realitat cultural i històrica.

La revista *L'Espill* com a fenomen cultural o editorial, esdevenia hereva de tota una tradició de publicacions periòdiques que, des de l'empenta un tant fracassada de la Renaixença fins a la guerra del 1936, sorgiren al País Valencià amb el mateix objectiu d'articular l'esperit crític local sobre temes de política, literatura i art. No per casualitat apareixen citades al mateix editorial primigeni, unes paraules sobre allò que suposà el projecte editorial de *La República de les Lletres* i la seua utòpica il·lusió per la confederació de les repúbliques literàries ibèriques sota el lema «Idioma, lletres, art i personalitat», en favor d'una cultura popular expressada en llibertat.

Darrere quedaven *Taula de les Lletres Valencianes* o *Nueva Cultura* amb els noms d'Adolf Pizcueta i Josep Renau com a responsables de les respectives aventures editorials. Allò que més les identificava, a diferència de *L'Espill*, era el seu marcat discurs combatiu en defensa de la cultura pròpia i les reflexions de caire substancialment polític. La nostra revista no adopta un to combativament reivindicatiu. El seu alè és optimista en tant que es manifesta com un producte de la normalitat cultural tan esperada històricament i encara no assolida en aquestes latituds. Fins i tot gràficament, el seu aspecte s'allunya del d'aquelles que empraven una estètica més cridanera, de maquetació asimètrica o amb grans titulars com era el cas de *Nueva Cultura*, i sobretot les publicacions de postguerra i dels anys seixanta.

Ben al contrari, se'ns hi ofereix un producte acurat, elegant, sense roca- lles figuratives, on primen els continguts i el text sobre les il·lustracions, amb una maquetació sòlida que roman invariable al llarg dels diferents números. Tot plegat, aquests caràcters formals de la revista contribueixen a

donar-li un aspecte equilibrat i sobri, en consonància amb la qualitat intrínseca de les seues pàgines.

Amb la particularitat de la manca de col·laboracions d'assagisme polític, al seu interior podem llegir estudis sobre temes d'allò més variat: des de l'anàlisi aproximatiu de les querelles antiavanguardistes en l'obra salvatiana o la percepció d'Espanya a la França del s. XVI, fins un estudi al voltant del treball de la dona al País Valencià o la pesca en la València del s. XIV. Noms com ara els de Romà de la Calle, F. Pérez Moragon, Vicent Salvador, R. Blasco són familiars a les pàgines de la revista. La gran majoria d'aportacions, procedents d'autors vinculats a l'àmbit universitari, coincideixen a tractar —des d'una àrea d'investigació principalment filològica o històrica— aspectes de la realitat valenciana, i cal dir que no sempre encerten a transcendir les limitacions localistes en les perspectives adoptades. D'altra banda, *L'Espill* no dubtarà a incloure a les seues pàgines, en aquesta primera secció dedicada als estudis i assaigs, tot tipus de material gràfic que siga necessari. Així ens trobem mapes, gravats, gràfics, dibuixos, esquemes o fotografies que contribueixen a enriquir el text presentat.

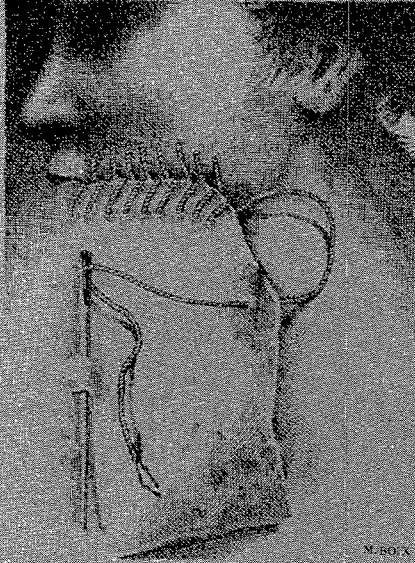
A la secció de notes i cròniques, es va perfilar durant uns números un dels objectius originaris, abandonat posteriorment: ens referim a la comunicació puntual de les cròniques culturals que primerament M. Costa i més tard A. Beltran elaboraven amb caràcter sistemàtic. És clar que la tasca d'escriure sobre el present polític o cultural de la vida valenciana més recent s'enfrontava al problema de la periodicitat i el retardament en l'edició d'alguns números. Així les coses, la iniciativa de presentar dossiers monogràfics sobre temes que transcendeixen l'interés d'actualitat immediata (sobre novel·la catalana o sobre urbanisme valencià) suposava un ingredient més que podia contribuir a contrarrestar la irregular periodicitat de la revista. Això per no parlar dels números homenatge, com ara el dedicat a M. Sancho Guarnier o a A. Pizcueta.

Cal dir, també, que la secció de creació literària presenta —dins de la nostra perspectiva— un bon mostrari dels autors més representatius del panorama valencià actual: des d'una nòmina pràcticament completa dels poetes del setanta (Xàfer, Navarro, Granell...) fins a l'aportació de diverses veus narratives (Lozano, Cremades, Tròlec, etc.) i més escadusserament, teatrals o d'assagisme breu estretament literari (Antoni Seva). Sense oblidar, això si, que el propòsit de *L'Espill* no ha estat, en aquest camp, el descobriment de nous valors encara inèdits, sinó la presentació de textos (breus reculls, avanços de llibres en procés de producció, etc.) d'escriptors que ja coneixien generalment l'edició en llibre.

Fins ara hem parlat de les diferents seccions i no seria el cas ací de fer

L'ESPILL

DIRECCIÓ LITERÀRIA DE JOAN FUSTER

V. ROIX

Joan F. Mira • Gaspar Jaén
Vicent Franch • Arcadi Gar
cía • Josep Palomero • Jo
sep-Lluís Seguí • J. Esteban
A. Ferrer • Vicent Pitarch

Núm. 4 • València • Hivern 1979

esment de cada una de les col·laboracions més rellevants; però sí apuntem que aquestes parts que subdivideixen la revista vénen assenyalades gràficament per les il·lustracions que número rere número han aparegut. Perquè no sols la creació literària en vers o prosa hi té cabuda. La plana major dels artistes plàstics valencians de més renom al panorama pictòric contemporani han col·laborat al llarg dels vint-i-set números apareguts fins ara. A les seues planes s'han convocat artistes de tres generacions plàstiques, prioritàriament valencians, amb la presència d'algun creador de més enllà de l'Ebre com Grau Garriga o Tàpies, el qual va il·lustrar el primer número de la revista.

Fet i fet, *L'Espill*, lluny de reduir-se a l'àmbit de les revistes literàries a l'estil de *Lletres de Canvi*, *Quaderns Crema* o *Daina*, manté des dels seus orígens un interès per l'actualitat artística del nostre país. Ja estava previst, al projecte que Joan Fuster va proposar, de deixar-hi un espai per a la creativitat no sols verbal sinó també plàstica, la qual esdevindrà en els successius números un apartat de pes en la revista. Aquestes il·lustracions, llevat de rares excepcions com la de M. Boix amb «Ferida de Ferro», han estat creades amb total independència del text, i amb un valor autònom que en els darrers números ha estat objecte d'algun comentari crític.

La llarga sèrie d'obres reproduïdes a les pàgines de la revista, normalment a una tinta, varia des de l'informalisme de Sempere i Michavila, fins a la «nova plasticitat valenciana» —en expressió de Muñoz Ibáñez—, passant pel figurativisme realista del tríu Boix, Armengol, Heras, junt amb el practicat per l'Equip Crònica, i la renovació de la generació del 64 amb Genovés, Anzo, Antoni Miró...

En definitiva, es tracta d'un projecte editorial adreçat a un públic lector més o menys definit, amb una àmplia base cultural, i no tan especialitzat com seria el consumidor de revistes de caire específic, de públic més selectiu i restringit però també més fidel. Objectiu dels responsables de la revista ha estat aconseguir un producte assequible intel·lectualment, potenciant l'article lleuger, crític i personal de tipus assagístic.

Al capdavant, *L'Espill* és una revista amb un tiratge de uns mil cinc-cents exemplars, amb una presentació elegant, invariable i acurada gràcies a la figura del seu dissenyador gràfic, Josep Hortolà, que fa una intel·ligent utilització dels pocs recursos gràfics que conjuga.

A mesura que anava consolidant-se la revista com a projecte editorial, en el transcurs d'aquesta dècada, al País Valencià han aparegut diverses iniciatives semblants a *L'Espill*, però d'àmbit més comarcal, que van fent-se ressò d'aquella efervescència cultural que naix fora del cap i casal d'aquest país. Així, a les comarques del sud, capitalitzades culturalment per la ciutat

d'Elx, sorgia a l'ombra dels horts de palmeres, la publicació *La Rella*, reprenent l'esquema ja conegut d'estudis, assaig i creació. A la Marina, un fenomen paregut però més recent es desenvoluparia a l'entorn de la publicació que ara tenim a les mans, L'AIGUADOLÇ.

Ve a tractar-se, si bé es mira, d'iniciatives sense recolzament institucional, amb baix pressupost i curt tiratge, adreçades a un lector culte que l'adquireix en funció del seu contingut, i on l'element estètic o de disseny juga un paper supeditat al text però no menys important. Una revista que intenta mantenir-se en el mercat enfront de publicacions de gran consum o d'edició molt luxosa, com podrien ser les llançades per les respectives conselleries o departaments de cultura de l'àrea catalano-parlant (siga el cas de *Papers* o la *Revista de Catalunya*).

L'Espill ha de sortejar greus dificultats per consolidar-se un espai propi, que no siga interferit per revistes d'alta volada pressupostària. En aquest sentit, *L'Espill*, pel seu contingut més específicament valencià, comporta per a l'àrea de cultura catalana, no sols la consagració d'una parcel·la pròpia d'estudis, investigació i creació artistico-literària, sinó també la consolidació d'un projecte cultural qualificat: punt de referència d'aquells estudiosos que vulguen aproximar-se a la producció creativa i investigadora del País Valencià.

Raons de mediocritat i falta de voluntat política fan que el pas del temps esdevinga un enemic ferotge contra aquell disseny per assolir la *normalitat* de què parlàvem al començament. Fòra d'esperar que aquesta revista —hereva i beneficiària del famós llibre de Jaume Roig— no haja d'enfrontar-se amb excessives dificultats per configurar-se com a espill de la realitat cultural del país on ha estat engendrada i com a fruit de les inquietuds que la varen concebre.